

Wilde natuur is geen plaats voor watjes

In de wildernis van de Oostvaardersplassen is geen plaats voor morele oordelen, maar voor ethische terughoudendheid.

Martin Drenthen

milieufilosoof Radboud Universiteit, gespecialiseerd in de relatie mens en landschap

Het debat over grote grazers in de Oostvaardersplassen lijkt maar niet verder te komen. De discussie gaat over menselijk ingrijpen of niet, maar eigenlijk speelt een heel andere kwestie: de vraag of we bereid zijn te accepteren dat in de natuur dingen gebeuren die tegen ons morele gevoel ingaan.

Elk jaar opnieuw verwijten boeren en recreanten de natuurbeheerders van de Oostvaardersplassen dat ze hun verantwoordelijkheid voor het welzijn van de dieren ontlopen. En die natuurontwikkelaars bekritisieren op hun beurt het valse sentiment van veel dierenbeschermers, die zich blindstaren op de hongerdood van de dieren, maar vergeten dat dezelfde dieren een langer en gelukkiger leven hebben dan hun gedomesticeerde soortgenoten.

Ook filosofen hebben de laatste jaren een bijdrage geleverd, en erop gewezen dat het ethische probleem in de Oostvaardersplassen wordt veroorzaakt door het feit dat de dieren daar een vreemde tussenpositie innemen: ze zijn niet wild en ook niet tam, maar zitten in een proces van verwildering. Respect voor hun 'potentiële wildheid' zou betekenen dat we ze helpen als ze zich niet kunnen gedragen als hun wilde soortgenoten (bijvoorbeeld omdat ze door hekken worden tegengehouden). Maar ook dat we, zodra ze zich als wild gedragen, moeten ophouden met goedbedoelde maar misplaatste interventies om te voorkomen dat populaties zelfregulerend worden.

Maar al deze argumenten zijn aan dovemansoren gericht. Er lijkt iets anders aan de hand en dat heeft te

Een dood edelhert in de Oostvaardersplassen.

FOTO ROBIN UTRECHT, ANP

maken met de grondgedachte van het 'experiment Oostvaardersplassen': de poging om opnieuw wildernis in Nederland te creëren.

Waar klassieke natuurbeschermers de grote grazers zien als veredelde maaismachines, die als beheersinstrument worden ingezet om een bepaald natuurtje te verwezenlijken, hebben natuurontwikkelaars een heel ander perspectief. Natuurontwikkeling is niet zomaar een nieuwe vorm van natuurbeheer, maar uitdrukking van een nieuwe, breed gedragen natuurethiek. Het hedendaagse verlangen naar wilde natuur komt voort uit een besef dat de menselijke macht over de natuur niet vanzelf spreekt.

Veel natuurontwikkelaars vinden het belangrijk dat wij kunnen zien hoe de natuur er zonder onze bemoeienis zou uitzien. Sommigen noemen de nieuwe wildernissen zelfs 'vrijplaatsen' of 'oases', waarin de moderne mens kan ontsnappen aan de almacht van de stad met haar rationalisering en marktwerking.

In deze optiek ligt de waarde van de wilde natuur dus precies in het

feit dat ze zich aan menselijke conventies en normen onttrekt, en zo onze morele waarheden leert relativeren. De nieuwe wildernis is een domein dat wordt bepaald door onze wensen en verlangens, maar ons confronteert met de begrenzing van onze eigen al-te-menselijke maat.

Deze 'oorden van onthouding' vormen zo een symbolisch tegenwicht tegen de gekte van de moderne maatschappij. Natuur is geen plaats voor onze morele oordelen, maar voor morele terughoudendheid. Door onze weerszin ten aanzien van zielige, hongerlijdende dieren te leren verdragen, erkennen we dat er een diepere waarheid schuilt in de natuur: die trekt zich niets van de menselijke maat aan. Misschien is dat ook de reden waarom traditioneel 'rechts' meer dan kosmopolitisch links moeite heeft de gang van zaken in de Oostvaardersplassen te verdragen. Een gepaste omgang met nieuwe wildheid vraagt om morele zelfmatiging en ethische terughoudendheid. De morele verontwaardiging die nu de boventoon voert, brengt ons daarin niet verder.